

MALATYA – ELAZIĞ, ERZURUM – AĞRI, ÇORUM - YOZGAT İLLERİ MERMER VE DOĞAL TAŞ POTANSİYEL ALANLARI

Demir ERKANOL*, Abdülkerim AYDINDAĞ**, Ali KOCAHARZEN**, Orhan KIZILTEPE** ve Necmettin AKALIN**,

MTA Genel Müdürlüğü İş Programında yer alan “Türkiye Mermer ve Doğaltaş Potansiyel Alanlarının Belirlenmesi” projesi kapsamında 2011-2012 yıllarında Malatya, Elazığ, Erzurum, Kars, Çorum ve Yozgat illeri sınırları içerisinde çalışmalar yapılmıştır.

Çalışma kapsamında; il sınırları içerisinde mermer, traverten ve yapı taş potansiyel alanların belirlenmesi, alternatif sahaların tespit edilmesi etüd çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın amacı; özellikle ihracat potansiyeli yüksek mermer, traverten ve yapı taşların; oluşum süreçleri ve oluşumu etkileyen litolojik, yapısal, mağmatik ve metamorfik kontrol sistemlerini tespit ederek, mevcut yatakların yayılımını tespit etmek ve mermer ve doğal taş olabilecek yeni potansiyel alanları belirlemektir. Bu nedenle yörede, ayrıntılı arazi çalışmaları yapılmış, mevcut mermer ocakları tespit edilmiş, bölgede mevcut çeşitli yaş aralığındaki formasyonların stratigrafik ilişkileri ve tektonizma değerlendirilerek potansiyel alan olarak değer kazanan alanlar işaretlenmiştir.

Tüm bu çalışmalar sonucunda; 1/100.000 ölçekli Malatya, Elazığ, Erzurum, Ağrı, Çorum, Yozgat İlleri'nin Mermer ve Doğal Taş Potansiyel Alanlarının haritaları ve raporları hazırlanmıştır.

Malatya ve Elazığ illeri sınırları içinde, çok miktarda açılmış traverten, mermer ve yapı taşı ocağı bulunmaktadır. Mevcut traverten, mermer ve yapı taşı ocakları stratigrafik olarak değerlendirildiğinde; Paleozoyik-Mesozoyik

yaşlı çeşitli şist ve mercleklerden oluşan Keban Metamorfileri; Üst Kretase yaşlı granit, granodiyorit, gabro, monzonitlerden oluşan Baskil Mağmatitleri, Permo-Triyas yaşlı kireçtaşları, Triyas – Jura – Alt Kretase yaşlı dolomitik kireçtaşı ve kireçtaşı seviyeleri, Miyosen yaşlı kireçtaşları ile Üst Miyosen – Pliyosen - Güncel yaşlı traverten seviyeleri doğal taş açısından önemli potansiyel alanlardır. Üst Kretase - Eosen - Miyosen yaşlı yapı taşı olarak kullanılabilir granit, monzonit, granodiyorit sahaları da bulunmaktadır.

Malatya ve Elazığ illeri hakkında genelleme yapılacak olursa; Malatya ili mermer, Elazığ ili ise traverten ve mermer açısından yoğunluk göstermektedir.

Elazığ ili, Türkiye mermer rezervinin % 8 ni karşılamaktadır. Rezerv miktarının yanı sıra; dünya çapında üne sahip olan “Elazığ Vişne (Rosso Levanto)” mermer türüne sahiptir.

Elazığ için mermer sektörünün ana unsuru “ Elazığ Vişne “ taşıdır. Elazığ'ın Alacakaya ilçesi civarında yataklara sahip olan bu mermer türü, Türkiye’de üretilen ilk renkli mermer türlerinden birisi olması ve dünyada da su an itibari ile sadece Elazığ’da üretiliyor olması sebebiyle, Elazığ'ın kalkınmasında önemli bir potansiyele sahiptir. Yıllar önce tüm dünyada İtalyan taşı olarak tanınan ve dünya mermer literatüründe Rosso Levanto olarak adlandırılan bu doğal taş türü, Elazığ’daki rezervlerin tespiti ve İtalya’daki rezervlerin tükenmesiyle beraber tüm dünyada “Elazığ Taşı” olarak tanınmaya ve bilinmeye başlamıştır.

Malatya il genelinde mermer, traverten ve doğal taş alanları;

- 1) Malatya – Arapkir – Çiğnir köyü mermer
- 2) Malatya – Arapkir – Aktaş mermer
- 3) Malatya – Darende – İrmaklı köyü mermer
- 4) Malatya – Darende – Başkaya mermer
- 5) Malatya – Darende – Üçpınar mermer
- 6) Malatya – Darende – Geniz mermer

*Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü /Marmara Bölge Müdürlüğü/Kocaeli

**Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü/Maden Etüt ve Arama Dairesi Başkanlığı/Ankara

- 7) Malatya – Hekimhan – Ağılbaşı mermer
- 8) Malatya – Darende – Göllüce mermer
- 9) Malatya – Hekimhan – Hasançelebi traverten
- 10) Malatya – Hekimhan – Hasançelebi traverten
- 11) Malatya – Kuluncuk mermer
- 12) Malatya – Yazıhan mermer
- 13) Malatya – Yazıhan - Böğürtlen
- 14) Malatya – Arguvan traverten
- 15) Malatya – Suyatağı traverten
- 16) Malatya – Akçadağ – Hançerli mermer
- 17) Malatya – Akçadağ – Ören mermer
- 18) Malatya – Akçadağ – Ortaköy mermer
- 19) Malatya – Akçadağ – Gürkaynak mermer
- 20) Malatya – Akçadağ –Dedeyazı mermer
- 21) Malatya – Doğanşehir – Çiğlik mermer
- 22) Malatya – Orduzu monzonit
- 23) Malatya – Eskiköy mermer
- 24) Malatya – Yalınkaya mermer

Elazığ il genelinde mermer, traverten ve doğal taş alanları;

- 1) Elazığ – Alacakaya – Mermer
- 2) Elazığ – Palu – Baltaşı - Traverten
- 3) Elazığ – Ağın – Traverten
- 4) Elazığ – Ağın – Dibekli – Traverten
- 5) Elazığ – Baskil – Kepektaş – Mermer
- 6) Elazığ – Pınarlar – Traverten
- 7) Elazığ – Hankendi – Traverten
- 8) Elazığ – Poyraz – Pelteköy – Mermer
- 9) Elazığ – Poyraz – Çöteli Mermer
- 10) Elazığ – Altıkuşak – Mermer sahaları belli başlı potansiyel alanlardır.

Erzurum ve Ağrı illeri sınırları içinde, özellikle traverten ocakları, yer yer mermer ve yapı taşı ocağı bulunmaktadır. Mevcut mermer ve yapı taşı ocakları stratigrafik olarak değerlendirildiğinde; Mesozoyik yaşlı çeşitli kayaç gruplarından, Üst Kretase yaşlı ofiolitik komplekse ait seviyelerden ve Miyosen yaşlı volkanitlerden oluşmaktadır. Üst Miyosen – Pliyosen - Güncel yaşlı traverten seviyeleri doğal taş açısından önemli potansiyel alanlardır.

Erzurum il genelinde mermer, traverten ve doğal taş alanları;

- 1) Erzurum – Pasinler – Kızılkale mermer sahası,
- 2) Erzurum – Pasinler – Aşağı Söylemez traverten sahası,
- 3) Erzurum – Pasinler – Örentaş yapı taşı sahası,
- 4) Erzurum – Narman – Dağyolu mermer sahası
- 5) Erzurum – Horasan yapı taşı sahası
- 6) Erzurum – Hınıs – Karaköprü traverten sahası
- 7) Erzurum – Hınıs – Başköy traverten sahası
- 8) Erzurum – Hınıs – Ketenci traverten sahası
- 9) Erzurum – Göksu traverten sahası
- 10) Erzurum – İspir – Çamlıkaya granit sahası
- 11) Erzurum – İspir – Pazaryolu granitleri
- 12) Erzurum – İspir – Bayındır traverten sahası
- 13) Erzurum – İspir – Moryayla gabro sahası
- 14) Erzurum – Dumlu yapı taşı sahası
- 15) Erzurum – Şenyurt traverten sahası
- 16) Erzurum – Kandilli traverten sahası
- 17) Erzurum – Çat – İlisu yapı taşı sahası

Ağrı il genelinde traverten alanları;

- 1) Ağrı – Diyadin traverten sahası

Bu alandaki traverten sahası, Ülkemizin en önemli beyaz tra-oniks sahası olup, çıkarılan bloklar ihracata gitmektedir.

Çorum ve Yozgat illeri sınırları içinde yer alan bölgede, Paleozoyik yaşlı Kırşehir masifine ait metamorf kayaçlar, asit ve bazik plütonitler, Lütesiyen öncesi diyabazlar, Lütesiyen deniz altı volkanik birimler, tüfler, fosilli kumtaşları ve Lütesiyen sonrası ince holokristalin dokulu bazalt-andezitler yüzlek vermişlerdir. Asit plütonitler, granit ve bazik karakterliler ise gabro bileşiminde olup, Üst Kretase'den genç, Eosen den yaşlıdır. Bu plütonitlerin üzerine Eosen filizi gelmektedir.

Yörenin volkanit birimlerinden olan bademli bazalt ve diyabazlar çok altere olmuş durumdadırlar. Aynı zamanda badem dokulu bazaltlar, Lütesiyen yaşlı kumtaşlarıyla ve aglomeralarla ara katkılıdır. Volkanitlerin genç birimi olan bazalt-andezitler ise koyu renkli olup, sütunlu yapı gösteren kayaç topluluklarını oluştururlar. Yöre, Alpin Orojenezi tesirinde kalmış ve genellikle güneydoğu, kuzeybatı doğrultularında uzanan faylanmalar görülmüştür.

Çorum İli ve Yozgat ili çevresinde mermer ve doğal taşlar; Triyas-Kretase, Üst Kretase, Eosen, ve Miyosen yaşlı kayaçlarda görülmektedir.

Pliyosen – Kuvaterner yaşlı “traverten” oluşumları ile genç volkanitlerde gözlenen “yapı taşları” diğer önemli doğal taş türleridir. Çorum il genelinde mermer ve doğal taş alanları;

- 1) Çorum – Kargı Kristalize kireçtaşı yatağı
- 2) Çorum – Kargı – Değirmendere traverten yatağı
- 3) Çorum – Merkez – Çağsak Dere Breşik kireçtaşı yatağı
- 4) Çorum – Osmaniye – Kartonkaya diyabaz zuhuru
- 5) Çorum – Kargı – Kale T. traverten yatağı
- 6) Çorum – Kargı – Moraköy traverten zuhuru

- 7) Çorum – Mecitözü – Karacaören Breşik kireçtaşı yatağı
- 8) Çorum – Mecitözü – Karacaören konglomera yatağı
- 9) Çorum – Merkez – Palabıyık konglomera zuhuru
- 10) Çorum – Boğazkale diyabaz zuhuru
- 11) Çorum – Kartaltepe mermer zuhurları
- 12) Çorum – İskilip – Akkaya mermer zuhuru
- 13) Çorum – Kargı – Ortaköy kireçtaşı zuhurları
- 14) Çorum – Merkez – Denizköy tuf yatağı

Yozgat il genelinde mermer ve doğal taş alanları;

- 1) Yozgat – İncesu mermer sahası
- 2) Yozgat – Aydıncık – Bazlambaç mermer sahası
- 3) Yozgat – Yerköy – traverten sahası
- 4) Yozgat gabroları
- 5) Yozgat – Sorgun granit sahası
- 6) Yozgat – Sarıhacılı granit sahası
- 7) Yozgat – Sarıalan mermer sahası
- 8) Yozgat – Akdağ mermer zuhurları
- 9) Yozgat – Muslubelen diyabaz sahası
- 10) Yozgat – Boğazlıyan – Keldağ mermer zuhuru
- 11) Yozgat – Çayıralan – Konuklar mermer sahası